

Дропа Я.Б., Петрив Н.Д.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

ПРЕДПРИЯТИЯ С ИНОСТРАННЫМИ ИНВЕСТИЦИЯМИ КАК ФОРМА ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО КАПИТАЛА В УКРАИНУ

Аннотация

В статье раскрыта экономическая сущность и виды совместных предприятий, исследовано состояние прямого иностранного инвестирования в Украину. Также проанализирована деятельность крупнейших отечественных предприятий с иностранными инвестициями. Опираясь на ранее проведенные исследования ученых, выявлены характерные особенности функционирования предприятий с иностранными инвестициями в Украине. Определены факторы, влияющие на эффективность финансовой деятельности предприятий с иностранными инвестициями. В итоге отмечено интересы заинтересованных сторон от деятельности предприятий с иностранными инвестициями и основные препятствия для их развития.

Ключевые слова: совместное предприятие, иностранная инвестиция, прямые иностранные инвестиции, акционерный капитал, акции.

Dropa Y.B., Petriv N.D.

Ivan Franko National University of Lviv

ENTERPRISES WITH FOREIGN INVESTMENT AS A FORM OF FOREIGN CAPITAL IN UKRAINE

Summary

The article reveals economic essence and types of joint ventures, investigates the state of foreign direct investment in Ukraine, analyzes the activity of the largest domestic companies with foreign investments. Based on earlier studies of scientists we identified some specific characteristics of enterprises with foreign investments in Ukraine. Some factors that influence on the effectiveness of the financial activity of enterprises with foreign investments were detected. At the end the main interests of stakeholders of enterprises with foreign investment and the main obstacles to their development were identified.

Keywords: joint venture, foreign investment, foreign direct investment, equity, shares.

УДК 338

СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ БАНКУ ТА СПОСОБИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ

Кочетков Д.І., Половенко Л.П.

Вінницький торговельно-економічний інститут

Проведено теоретичний аналіз різних визначень поняття «інвестиційний ризик». Визначено тріаду щодо доцільності розгляду сутнісного розуміння інвестиційного ризику банку. Розкрито багатогранність прояву інвестиційного ризику банку. Надано способи мінімізації інвестиційних ризиків банку.

Ключові слова: банк, імовірність, інвестиційна діяльність, інвестиційний ризик, зовнішні фактори, внутрішні фактори.

Постановка проблеми. Минулий практичний досвід управління економікою в нашій країні свідчить про те, що в цілому ряді випадків особи, що очолювали ту чи іншу ланку економічної діяльності, визначали її стратегію і тактику, матеріально не вигравали й не програвали залежно від того, до яких наслідків – позитивних чи негативних – призводили їх рішення. Тобто суб'єкти при прийнятті економічних рішень, у переважній більшості випадків, перекладали ризик на суспільство в цілому. Мова йде про те, що коли немає зацікавленості в результатах економічних рішень, то немає і ризику. Зараз ситуація зовсім інша.

Висока ступінь ризику призводить до необхідності пошуку шляхів зниження. Коли говорять про необхідність урахування ризику в певному виді економічної діяльності (певному проекті), мають на увазі інтереси суб'єктів, котрі беруть у ньому участь: замовника, інвестора, виконавця (підрядника) чи продавця, покупця, а також страхову ком-

панію. Банківська діяльність неможлива для здійснення без впливу на неї різноманітних ризиків, які мають як внутрішню так і зовнішню природу. Визначення ролі інвестиційних ризиків та їх мінімізація відіграє дуже вагоме значення на банківську діяльність в сучасних умовах. Своєчасне попередження цих ризиків дає змогу уникнути або значно зменшити неминучі втрати які виникають в банківській інвестиційній діяльності.

Сьогодні багато інвестиційних проектів, особливо проектів нововведень, які реалізують банки, виявляються невдалими: розміри фінансових результатів за багатьма реалізованими інвестиційними проектами виявляються значно меншими, ніж їх заплановані обсяги. Це зумовлено, зокрема, тим, що у процесі прийняття інвестиційних рішень та при обґрунтуванні вибору найкращого інвестиційного рішення серед декількох альтернативних розробки інвестиційних програм та проектів недостатньо враховують фактор ризику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань інвестиційних ризиків приділяють увагу як українські так і зарубіжні вчені, серед яких М.Д. Алексеєнко, О.Д. Вовчак, А.М. Герасимовича, В.І. Грушка, Б.Л. Луціва, О.С. Любуць, В.І. Міщенко, К.С. Раєвського, І.О. Бланк, В.В. Бочаров, В.В. Вітлінський, Р.Л. Карпінський, А.А. Пересяда, Дж. М. Кейнс, Д.М. Черваньов, Б.М. Щукін та ін. Незважаючи на значну кількість публікацій, в них неоднозначно висвітлені методи мінімізації ризиків. Тому, очевидно є потреба у подальшому дослідженні питань, присвячених управлінню інвестиційними ризиками з метою їх мінімізації чи уникнення.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Важливого значення набуває вплив інвестиційних ризиків на банківську діяльність. Аналіз показує, що запропоновані сучасною економічною теорією підходи до класифікації банківських інвестиційних ризиків, як правило, не виключають, а доповнюють один одного. Вважаємо, що під час розроблення класифікації банківських інвестиційних ризиків варто враховувати те, що сучасні банківські установи у процесі своєї діяльності стикаються з багатьма видами ризиків, деякі з них можуть навіть не піддаватися внутрішньому контролю. Адаже на стійкість банків впливає чимало зовнішніх чинників, які не перебувають у сфері безпосереднього або опосередкованого їх впливу.

Мета статті. Метою статті є з'ясування сутності та характеру інвестиційних ризиків банку, основних принципів управління інвестиційними ризиками в банківській діяльності та напрямів їх мінімізації.

Виклад основного матеріалу. Докладне та всебічне дослідження механізму утворення інвестиційного ризику банку вимагає розгляду його особливостей та оцінювання його рівня з позиції різних суб'єктів цього ризику – як менеджерів та теперішніх власників, так і зовнішніх щодо банку осіб.

Перед тим як докладно розглядати способи мінімізації ризиків в банках, необхідно дослідити сутність поняття інвестиційний ризик.

Інвестиційний ризик – це ймовірність отримання збитків або недоотримання очікуваного доходу внаслідок інвестування банком грошей у цінні папери.

Ризик інвестиційної діяльності – це небезпека потенційно можливої втрати підприємцем ресурсів, недоотримання доходів (чи навіть збитків) порівняно з варіантом, розрахованим на оптимальне використання ресурсів, чи появи додаткових витрат у результаті реалізації інвестиційного проекту [2].

Бардаш Г.О., в своїй науковій публікації дає визначення інвестиційному ризику, як ризику, який являє собою потенційну можливість недосягнення запланованих цілей інвестування (у вигляді прибутку або соціального ефекту) [3].

Старостіна А. О. трактує інвестиційний ризик, як ймовірність виникнення умов, що призводять до негативних наслідків для усіх або окремих учасників проекту [5].

Лук'янова В. В. висвітлює інвестиційний ризик, як ймовірність несприятливого завершення інвестиційного проекту [4].

Аналіз наведених вище підходів до визначення інвестиційного ризику дав нам можливість дати трактування поняттю банківському інвестиційному ризику.

Банківський інвестиційний ризик – це ймовірність того, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на капітал або надходження банку. Банківський ризик необхідно

оцінювати, планувати та контролювати. Тому роль в управлінні ризиками і загрозами набуває дедалі більшої ваги і стає однією з найважливіших умов економічної безпеки окремої банківської установи та банківської системи загалом. На нашу думку, ризик – це ситуативна характеристика діяльності будь-якого суб'єкта ринкових відносин (у тому числі банку), яка відображає невизначеність результату цієї діяльності і можливі несприятливі (або сприятливі) наслідки у випадку неуспіху (чи успіху).

У літературі існує безліч різних класифікацій інвестиційних ризиків. Становить інтерес, наприклад, класифікація ризиків залежно від діяльності інвестора, запропонована аналітичною групою інвестиційної компанії «АТОН» [1]. Вона передбачає поділ ризиків на три категорії – А, Б та В.

Категорія А поєднує зовнішні інвестиційні ризики, що виникають незалежно від діяльності інвестора, а саме: політичні ризики, при яких існує загроза втрати інвестором своєї власності або обмеження його прав через дії державної влади; соціальні ризики, при яких масові виступи або страйки можуть дестабілізувати ринки; економічні ризики, пов'язані з різними стадіями економічного зростання (підйом, депресія, спад); інфляційні ризики, при яких відбувається знецінення вартості активів, що належать інвестору; ризики регулювання, що виникають при зміні чинного законодавства, наприклад, у сфері оподаткування.

Категорія Б – це внутрішні ризики, засновані на рішеннях інвестора щодо операцій на ринку, а саме: валютні – ризики зміни обмінного валютного курсу; процентні – ризики зміни процентних ставок на ринку; ціннові – ризики зміни ринкової ціни активів, викликані діями біржових спекулянтів («биків» і «ведмедів»).

Група В – ризики ринкового середовища, засновані як на діях самого інвестора, так і на діях інших учасників ринку: ризики інфраструктури – ризики, що супроводжують купівлю-продаж активів або передачу прав на них; ризики ліквідності, що ускладнюють реалізацію активів на ринку; ризики фінансових інновацій, коли учасники ринку недостатньо добре представляють нові технології, що застосовуються ними.

Загальноприйнята класифікація ризиків ділить ризики, пов'язані з операціями з цінними паперами, на три основні групи: макроекономічні, галузеві, регіональні ризики; ризики підприємства; ризики управління портфелем і технічні ризики.

У процесі управління інвестиційними ризиками банку надзвичайно важливо створити умови, що дозволяють уникнути виникнення ризиків управління портфелем. Управління ризиками засноване на таких принципах: із збільшенням ризику дохідність зменшується у відсотковому відношенні до ризику; сферою допустимих значень дохідності є довірчий інтервал ризику з певними граничними значеннями; при оцінюванні ефективності проекту ставка дисконту та внутрішня норма рентабельності, окрім складових реальної дохідності, темпів інфляції та їх добутку, мають враховувати ступінь ризику проекту; зміна основних показників дохідності залежить від можливості фірми управляти ризиком.

Управління ризиків здійснюється через певні методи:

1. Метод аналогій складається з вивчення досвіду інвестування, оцінки результатів реалізованих проектів та екстраполяції їх на перспективу.

2. Метод моделювання ґрунтується на теорії ігор.

3. Демонстраційний метод дозволяє визначити громадську думку стосовно інвестиційного проекту та з'ясувати коло потенційних інвесторів.

4. Методи математичної статистики дозволяють з'ясувати ймовірність настання події.

В період переходу економіки України до ринкових відносин інвестиційна діяльність пов'язана з численними ризиками. Основні етапи оцінки ризиків інвестиційної діяльності наведені на рис. 1.

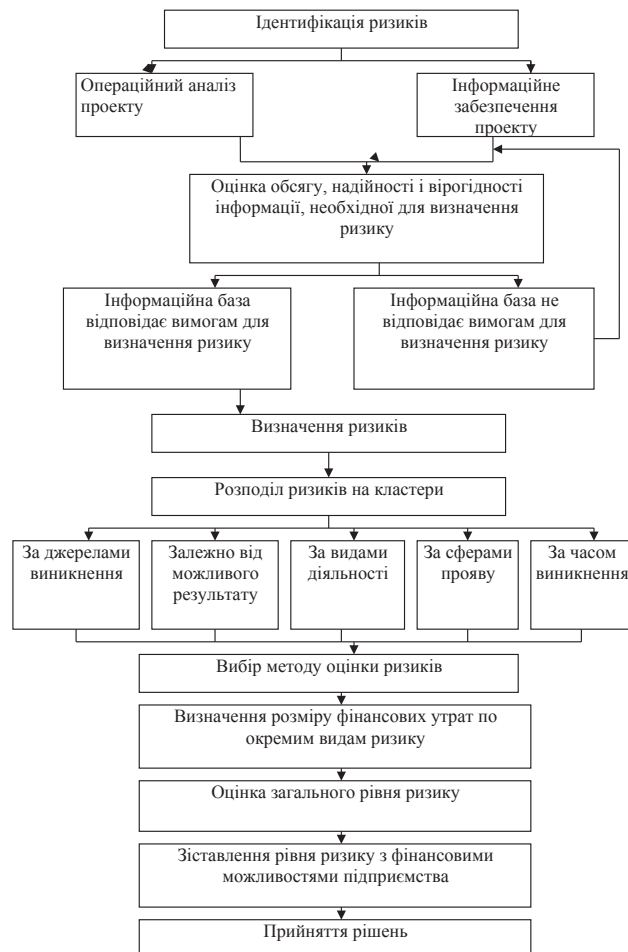

Рис. 1. Етапи оцінки ризиків інвестиційної діяльності

Джерело: [2]

До основних методів виявлення ризиків належать: опитувальний лист, структурні діаграми, карти потоків, пряма інспекція, аналіз фінансової й управлінської звітності тощо. На основі наведених методів виявлення ризиків отримують інформацію від якості і об'єктивності якої залежать надійність та ефективність подальшого процесу оцінки ризику. Тому під час оцінки обсягу і надійності отриманої інформації важливим є перевірка її повноти і достовірності для чіткого визначення видів ризиків. Однак на ефективність інвестування впливає безліч внутрішніх і зовнішніх факторів, які спонукають появлення певних ризиків, тому процес визначення потенційних ризиків окремих інвестиційних проектів повинен носити індивідуальний характер.

Механізм зниження інвестиційних ризиків ґрунтується на використанні сукупності методів і прийомів зменшення можливих фінансових втрат. До основних механізмів нейтралізації інвестиційних ризиків відносять: уникнення ризику; утримання ризику (в поєднанні із внутрішнім страхуванням);

мінімізація ризиків (шляхом диверсифікації, лімітування, хеджування); передача ризику (тобто зовнішнє страхування).

Серед засобів нейтралізації або зниження ризику слід виокремити ряд загальноприйнятих прийомів та рекомендацій:

1. Уникнення ризику полягає у розробці внутрішніх заходів характеру, які повністю виключають конкретний вид інвестиційного ризику. До таких заходів перш за все слід віднести відмову від здійснення операцій з надмірно високим ступенем ризику.

2. Страхування фінансових ризиків є одним з найбільш поширених способів зниження його міри. Страхування – це особливі економічні відносини. Для них обов'язкова наявність двох сторін: страховальника і страховика;

3. Внутрішнє страхування полягає у формуванні страхових резервів покриття ризикового капіталу у формі резервного фонду, спеціальних цільових резервних фондів, резервних статей у капітальних і поточних бюджетах, залишку нерозподіленого прибутку тощо.

4. Забезпечення високої ліквідності інвестицій. Бажає, щоб активи проекту мали ринковий попит не тільки з боку проекту. Це гарантуватиме можливість їх продажу в разі припинення проекту і зменшить збитки від болісного рішення щодо «виходу з проекту»;

5. Диверсифікація – це процес розподілу коштів, що інвестуються між різними об'єктами вкладення, які безпосередньо не пов'язані між собою. Диверсифікація дозволяє уникнути частини ризику при розподілі капіталу між різноманітними видами діяльності.

6. Розподіл проекту на кілька частин і побудова об'єкта інвестування як об'єданого комплексу таких етапів. Кожна з частин комплексу матиме змогу вступати в експлуатацію автономно, приносити прибуток і окупати витрати.

7. Лімітування – це встановлення ліміту, тобто граничних сум витрат, продажу, кредиту тощо. Лімітування є важливим засобом зниження міри ризику і здійснюється шляхом встановлення відповідних фінансових нормативів (лімітів) за окремими напрямками інвестиційної діяльності.

8. Хеджування – передбачає зменшення ймовірності виникнення ризиків за допомогою деривативів. Механізм хеджування полягає у проведенні протилежних фінансових операцій з ф'ючерсними контрактами та опціонами на фондовій біржі.

9. Розподіл ризиків здійснюється шляхом часткової передачі ризиків окремим партнерам, задіяним у проведенні ризикової операції. Як правило, контрагентам передаються ті ризики, які від них залежать.

10. Інвестор іноді приймає рішення, коли результати невизначені та засновані на обмеженій інформації. Якби у інвестора була більш повна інформація, він міг би зробити кращий прогноз і знизити ризик. Це робить інформацію товаром.

Серед інших методів зниження ризику слід зазначити кваліфіковане відпрацювання договорів і контрактів між партнерами по інвестиційному проекту, своєчасне відпрацювання в них прав та обов'язків сторін в умовах можливих негативних подій і конфліктних ситуацій; повноцінне інформаційне забезпечення інвестиційних планів, постійний інформаційний моніторинг ситуації на ринку, у партнерів, споживачів, в економіці країни загалом тощо.

Висновки і пропозиції. Подальші дослідження проблеми прийняття оптимальних інвестиційних рішень з урахуванням чинника ризику потребують, зокрема, створення дієвих методів формування

необхідної інформаційної бази для такого урахування, зокрема, масиву даних про можливі варіанти фінансових результатів реалізації альтернативних інвестиційних рішень та імовірність отримання цих результатів.

Для ефективного управління ризиками застосовують методи диверсифікації, страхування і

хеджування. Методи управління ризиками дають змогу мінімізувати вплив несприятливих ситуаційних чинників на перебіг проекту. Зниження ризику досягається кваліфікованим управлінням проектом протягом його життєвого циклу. Кожне управлінське рішення має бути ретельно обгрунтоване і спрямоване на досягнення цілей проекту.

Список літератури:

1. Аналіз банківської діяльності / [А. М. Герасимович, М. Д. Алексєєнко, І. М. Парасій-Вергуленко та ін.; за ред. А. М. Герасимовича]. – [2-ге вид., без змін]. – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с.
2. Банківські операції / [за ред. В.І. Міщенко, Н.Г. Слов'янської]. – К.: Знання, 2006. – 727 с.
3. Бардиш Г. О. Проектний аналіз: підручн. / Г. О. Бардиш. – К.: Знання, 2006. – 415 с.
4. Лук'янова В. В. Економічний ризик: навч. посіб. / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач. – К.: Академвидав, 2007. – 464 с.
5. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: теорія і практика / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко. – К.: ІВЦ "Видавництво "Політехніка", 2004. – 200 с.
6. Інструкція про порядок регулювання діяльності комерційних банків в Україні. – [Постанова Правління НБУ від 20.08.2003р.]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

Кочетков Д.И., Половенко Л.П.

Винницький торгово-економічний інститут

СУЩНОСТЬ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РИСКОВ БАНКА И СПОСОБЫ ИХ МИНИМИЗАЦИИ

Аннотация

Проведен теоретический анализ различных определений понятия «инвестиционный риск». Определены триада о целесообразности рассмотрения сущностного понимания инвестиционного риска банка. Раскрыто многогранность проявления инвестиционного риска банка. Предоставлено способы минимизации инвестиционных риски банка.

Ключевые слова: банк, вероятность, инвестиционная деятельность, инвестиционный риск, внешние факторы, внутренние факторы.

Kochetkov D.I., Polovenko L.P.

Vinnitsa Trade and Economic Institute

ESSENCE OF INVESTMENT BANK RISK AND METHODS OF MITIGATION

Summary

It is conducted the theoretical analysis of different definitions of concept «investment risk». It is certain the triad about reasonability of consideration of essence understanding of investment risk of bank. It is discovered the many-sided display of investment risk of bank. Methods provided by Internet mynymyzatsyy ryzky of investment bank.

Keywords: bank, probability, investment activity, investment risk, external factors, internal factors.